

Frakcija Crvene armije i političke prilike u Europi nakon Drugog svjetskog rata

Subotić, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:837983>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-02-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci

Filozofski fakultet u Rijeci

RIJEKA

MATEA SUBOTIĆ

FRAKCIJA CRVENE ARMIIJE I POLITIČKE PRILIKE U EUROPI NAKON
DRUGOG SVJETSKOG RATA

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2016.

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Rijeka

FRAKCIJA CRVENE ARMIIJE I POLITIČKE PRILIKE U EUROPI NAKON
DRUGOG SVJETSKOG RATA

ZAVRŠNI RAD

Mentor: dr. sc. Darko Dukovski

Studentica: Matea Subotić

Studijski program: Dvopredmetni studij povijesti i filozofije

JMBAG: 0009062269

Rijeka, rujan 2016.

Sadržaj

1. Sažetak	4
2. Uvod	5
3. Terorizam	7
3.1. Lijevi i desni terorizam	7
4. Prilike u Europi nakon Drugog svjetskog rata	9
4.1. Društvo (znanost, filozofija, umjetnost, kultura)	10
4.2. Nastanak lijevog terorizma: studentski pokret	11
5. Uvod u osnivanje Frakcije Crvene armije	14
5.1. Atentat na Rudija Dutschkea	14
5.2. Blokada „Springerpressa“	15
5.3. Podizanje oružja, osnivanje Crvene armije	15
6. Prva generacija	17
7. Druga generacija	19
7.1. Opsada njemačkog veleposlanstva u Stockholmu	19
7.2. Suđenja u Stammheimu, smrt Ulrike Meinhof	20
7.3. Ubojstva Siegfrieda Bubacka i Jürgena Ponta	21
7.4. Njemačka jesen	21
7.4.1. Otmica Hanns-Martina Schleyera	22
7.4.2. Otmica Lufthansinog zrakoplova	23
8. Samoubojstva u Stammheimu i ubojstvo Schleyera	24
9. Treća generacija	25
10. Zaključak	27
11. Literatura	29

1. Sažetak

U ovome se radu iznosi kronologija koja pokriva djelovanje zapadno-njemačke lijeve terorističke organizacije – Frakcije Crvene armije – od njezina samog začetka sa studentskim prosvjedima 1968. godine, preko upoznavanja s glavnim akterima organizacije i njihovim djelovanjem kroz tri generacije, pa do konačnog raspuštanja 1998. godine. Najprije će biti objašnjen sâm pojam terorizma i njegovi oblici, a nakon toga biti će prikazane političke i društvene prilike u europskom društvu nakon Drugog svjetskog rata i njihov utjecaj na stvaranje urbane gerile i radikalnih militantnih organizacija. Tek tada, upoznat s kontekstom i uzrocima koji su uvjetovali nastanak terorističkog djelovanja pojedinih skupina, čitatelj upoznaje glavna lica i tijek događaja oko Frakcije Crvene armije.

Ključne riječi: terorizam, lijevi terorizam, poslijeratne prilike, studentski pokret, urbana gerila, Frakcija Crvene armije

2. Uvod

Nasilje je oduvijek bilo prisutno u ljudskoj povijesti u različitim oblicima, a kao jedan od njegovih ključnih iskaza javlja se terorizam. Da bi se prikazala jedna teroristička organizacija potrebno je najprije upoznati sâm pojam terorizma te isto tako okolnosti koje dovode do stvaranja radikalnih terorističkih pokreta. Tek se tada dobiva potrebna podloga za daljnje razumijevanje obrađene teme, odnosno može se shvatiti pozadina djelovanja te uzroci koji su doveli do organiziranja terorističkih skupina i njihovih radikalnih djelovanja.

Frakcija Crvene armije (njem. *Rote Armee Fraktion*, skraćeno RAF) najpoznatija je njemačka organizacija lijevih militarista čiji su utemeljitelji bili Andreas Baader, Ulrike Meinhof i Gudrun Ensslin. Njihova motivacija potječe iz studentskog bunta 1968. godine, protivljenja ratu u Vijetnamu te iz negativnog naslijeđa generacije njihovih roditelja, a djelovali su u 70-im godinama 20. stoljeća. Njihovo je djelovanje uključivalo podmetanje bombi, pljačke, otmice i ubojstva, na što je država žestoko reagirala. Članovi RAF-a vojnu su obuku prošli u Jordanu, a osim s palestinskom militantnom organizacijom surađivali su i s brojnim drugim terorističkim skupinama iz SRNJ, ali isto tako i s onima iz Francuske, Italije i Belgije.¹

U radu se iznosi kronologija koja pokriva djelovanje Frakcije Crvene armije od samog začetka sa studentskim prosvjedima 1968. godine, preko upoznavanja s glavnim akterima organizacije i njihovim djelovanjem kroz tri generacije, pa do konačnog raspuštanja 1998. godine.

Početna točka ovoga rada je upoznavanje sa samim pojmom i definicijom terorizma te njegovom podjelom na desni i lijevi terorizam, a nakon toga slijedi prikaz građe, odnosno uvod u stvaranje radikalnih militantnih pokreta, počevši s prikazom političkog stanja u Europi u jeku Hladnoga rata i kako je ono utjecalo na mlade generacije i potaknulo ih na pobunu. Društvene prilike također su bitan element u prikazu motivacije mladih te će biti prikazani znanost, filozofija, umjetnost i kultura koji su doživjeli drastične transformacije u poslijeratnom razdoblju te tako i utjecali na mlade. U vidu tih promjena studenti su bili prvi koji su reagirali i aktivno počeli djelovati protiv postojećeg stanja u društvu, protiveći se društvenim vrijednostima i normama te državnom nasilju. Uslijed studentskih demonstracija

¹ Pavle Kalinić, *Teror i terorizam*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2003., str. 71-72.

javlja se i odgovor države što uzrokuje razvoj pokreta na višu razinu, odnosno militantno djelovanje. Dobivši uvid u nastanak studentskih pokreta u Europi i njihovu radikalizaciju, tema se razlaže u vidu kronološkog prikaza djelovanja Frakcije Crvene armije, počevši s događajima koji su bili uvod u njezino osnivanje – atentat na studentskog vođu Rudija Dutschkea, blokada izdavačke kuće „Springerpresse“ te konačno uzimanje oružja u ruke i osnivanje Frakcije Crvene armije. Prikazano je djelovanje skupine kroz njezine tri generacije: pljačke banki, krađe automobila i postavljanje bombi kao glavni elementi djelovanja prve generacije, dok u akcijama druge generacije dolazi do znatnije radikalizacije, te se u njihove akcije ubrajaju zauzimanje zgrade veleposlanstva SRNJ u Stockholmu te otmice i atentati na uvažene pojedince koje smatraju predstavnicima kapitalističkog društva (ubijeni savezni tužitelj Siegfried Buback i direktor Dresdenske banke Jürgen Ponto). Akcije druge generacije dovele su i do krize koja se naziva „Njemačka jesen“, a ona se odnosi na otmicu i ubojstvo poslovnog rukovoditelja Hanns-Martina Schleyera te palestinsku otmicu Lufthansinog zrakoplova (oni su surađivali s Frakcijom Crvene armije). Treća generacija održava dotadašnji ugled organizacije, napadajući NATO-ve zgrade i razne vojne ciljeve u svrhu borbe protiv amerikanizacije, kapitalizma i imperijalizma. Na koncu će biti prikazan presjek teme u kojemu će biti sažeto istaknuta okosnica RAF-ova djelovanja i povezanost nastanka takve organizacije s društveno-političkim prilikama u Europi nakon Drugog svjetskog rata.

3. Terorizam

Mnogi su nastojali dati sveobuhvatnu definiciju terorizma, no nijedna nije dovoljno precizna niti široka da u opis uključi sve elemente kojima se terorizam i terorističko djelovanje manifestiraju. Terorizam od svoga začetka pa sve do danas ima jednako značenje, on predstavlja „borbu protiv države i svega onoga što ona predstavlja“.² Međutim, da bi se sâm pojam shvatio potrebna je opširnija definicija koja uključuje načine i ciljeve terorističkog djelovanja – „planirano, namjerno i sustavno ubijanje, ozljeđivanje i dovođenje u opasnost nevinih (...) u svrhu ozbiljenja nekog političkog cilja“,³ s tim da su objekti napada istaknuti pojedinci i institucije koji se smatraju simbolima države, predstavnicima vlasti i državnog sistema. Neki smatraju da status i važnost žrtava terorizma nije primarni cilj u borbi protiv vlasti, već je osnovni element širenje straha, odnosno zastrašivanje potencijalnih žrtava.⁴

Pod uobičajene taktike u ostvarivanju ciljeva terorističkih organizacija ubrajamo podmetanje bombi i požara, uzimanje taoca, napade i otmice aviona, međutim teroriste treba razlikovati od kriminalaca koji se koriste sličnim metodama, jer je njihova motivacija materijalna korist, za razliku od terorista koji su vođeni političkom, religijskom ili ideološkom motivacijom.⁵

3.1. Lijevo i desno terorizam

Analizom različitih terorističkih skupina i njihova djelovanja nalazimo razlike u njihovom manifestiranju te je uslijed tih razlika upriličena uobičajena podjela na lijevo i desno terorizam. Desno terorizam karakteriziraju masovnost, neselektivnost i napadi na pomno izabrane ciljeve u svrhu ubijanja što većeg broja civila, nanošenja maksimalne materijalne

² Pavle Kalinić, *Teror i terorizam*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2003., str. 10.

³ Pavle Kalinić, *Teror i terorizam*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2003., str. 11.

⁴ Pavle Kalinić, *Teror i terorizam*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2003., str. 13.

⁵ Pavle Kalinić, *Teror i terorizam*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2003., str. 40-41.

štete te širenje straha među stanovništvom. Osnovni cilj bio je prevencija skretanja društva u lijevo, a financijsku podršku dobivali su iz fondova obavještajnih službi.⁶

S druge strane, terorizam radikalne ljevice bio je selektivan, odnosno radilo se o nastojanju izbjegavanja nevinih žrtava, međutim to nije uvijek bio slučaj. Lijevi terorizam proizlazi iz naroda i njegovog nezadovoljstva stanjem u državi, ističući vladajuću elitu kao glavnog neprijatelja,⁷ zbog čega su žrtve uglavnom bile uvažene osobe i institucije koje su predstavljale simbole sustava, a napadima na takve osobe nastojalo se pokazati da je sustav ranjiv, a država dodirljiva.⁸ Stvaranje lijevih militantnih organizacija počinje krajem 60-ih i početkom 70-ih godina 20. stoljeća, uslijed krize u Njemačkoj, Francuskoj, Italiji, Velikoj Britaniji, Japanu, SAD-u i drugim visokorazvijenim zemljama (tzv. „olovne godine“), kada u narodu jača nezadovoljstvo te započinje studentski bunt.⁹

Međutim, da bi se u cjelosti prikazala jedna takva organizacija potrebno je i upoznati se s okolnostima i uzrocima koji su doveli do stvaranja iste, u ovome slučaju potrebno je istražiti političko stanje i društvene prilike europskih zemalja nakon Drugog svjetskog rata, jer su upravo iz tog okruženja nastale tendencije za radikalnim militantnim djelovanjem.

⁶ Pavle Kalinić, *Teror i terorizam*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2003., str. 34-35.

⁷ Pavle Kalinić, *Teror i terorizam*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2003., str. 35-37.

⁸ Pavle Kalinić, *Frakcija Crvene armije 1970.-1998*, Zagreb, Profil, 2002., str. 16.

⁹ Pavle Kalinić, *Frakcija Crvene armije 1970.-1998*, Zagreb, Profil, 2002., str. 21.

4. Prilike u Europi nakon Drugog svjetskog rata

Poslijeratno stanje u Europi teklo je u vidu novih napetosti – započeo je Hladni rat. U tim su okolnostima dvije velesile, SAD i SSSR, diktirale u kojem će se smjeru odvijati politički razvoj Europe stvaranjem dvaju vojno-političkih i gospodarskih blokova u koje su se razvrstavale svjetske snage. Tada se mijenja i saveznička struktura jer se u tim okolnostima stari saveznici svrstavaju u suprotstavljene blokove. SAD-ovi ciljevi izolacije socijalističkih europskih zemalja te gospodarskog i političkog potčinjenja zemalja zapadne demokracije¹⁰ utjecali su na mlade generacije koje će 20 godina nakon završetka rata burno reagirati protiv američkog utjecaja – vojno-političkog (NATO), ali i onog kulturnog (tzv. „McDonalds imperijalizam“).

Posredstvom Marshallova plana¹¹ zapadnoeuropske države nadoknadile su teške gospodarske gubitke ali i nastavile s ubrzanim gospodarskim i društvenim rastom, međutim to je rezultiralo činjenicom da su sve države koje su prihvatile pomoć preko Marshallovog plana postale dužnici SAD-u, što je još jedan vid američkog utjecaja i njegovog filtriranja u europsku politiku, gospodarstvo i društvo. Neslaganje s takvim suptilnim ulaskom američke kulture u Europu bio je početni element koji je 60-ih godina kulminirao u obliku studentskih demonstracija.

Međutim, nije to bio jedini razlog nezadovoljstva – sovjetsko-američki sukob oko budućnosti Srednje Europe i podijeljene Njemačke prerastao je u sukob globalnih razmjera proširivši se i na Aziju (vijetnamsko-francuski rat, komunistička revolucija u Kini, rat u Koreji) i Afriku (proces dekolonizacije, oslobodilački pokreti bivših kolonija)¹², a javnost je zahvaljujući napretku medija bila dobro upoznata s takvim stanjem, te je na njega i žestoko odgovorila.

Usljed krize uzrokovane sovjetskom blokadom Zapadnog Berlina Sjedinjene Američke Države sklopile su 1949. godine ugovor i time uz sebe vezale 11 zemalja (Belgija, Francuska, Luksemburg, Nizozemska, Velika Britanija, Kanada, Danska, Norveška, Island,

¹⁰ Darko Dukovski, *Ozrcaljena povijest: Uvod u suvremenu povijest Europe i Europljana*, Zagreb, LEYKAM international, 2012., str. 371.

¹¹ Ulaganje od 13,5 milijardi dolara u razdoblju od četiri godine kako bi zapadnoeuropske zemlje obnovile industriju i poljodjelstvo

¹² Darko Dukovski, *Ozrcaljena povijest: Uvod u suvremenu povijest Europe i Europljana*, Zagreb, LEYKAM international, 2012., str. 372.

Italija i Portugal) s ciljem vojne zaštite Zapadne Europe, SAD-a i Kanade – Sjevernoatlanski ugovor ili NATO (eng. *The North Atlantic Treaty Organisation*).¹³ Sklapanjem NATO saveza SAD je dobio još jednu sferu preko koje je mogao širiti svoj utjecaj u zemljama Zapadne Europe.

Početak 60-ih godina stanje se zahuktava i odnosi postaju sve napetiji između SAD-a i SSSR-a: započet je špijunski rat koji dovodi do kulminacije Berlinske krize 1960. godine (rušenje američkog špijunskog zrakoplova iznad SSSR-a), a dolazi i do brojnih drugih kriznih situacija: gradnja Berlinskog zida 1961. godine te Kubanska raketna kriza¹⁴ koja je vrhunac dosegla 1962. godine, kada utrka u nuklearnom naoružanju dolazi na prag novog svjetskog rata.¹⁵

4.1. Društvo (znanost, filozofija, umjetnost, kultura)

Usljed tih političkih previranja dolazi i do brojnih promjena i napretka u znanosti, filozofiji, umjetnosti i kulturi te se iz tih promjena može vidjeti utjecaj toga vremena i okolnosti na tadašnje društvo.

Razvoj znanosti u vidu novih istraživanja na području nuklearne fizike, kemije, informatike i raketne tehnike uvjetovao je nastanak oružja veće i razornije snage uzrokujući ozračje nesigurnosti i straha od potpunog uništenja, što se očitovalo i u razvoju društvenih znanosti i filozofije – pitanja prolaznosti, otuđenja i dehumanizacije čovjeka centralne su teme intelektualaca u poslijeratnom razdoblju,¹⁶ a duh novog znanstveno-tehničkog doba neki su okarakterizirali i nihilističkim stavovima.¹⁷

¹³ Darko Dukovski, *Ozračljena povijest: Uvod u suvremenu povijest Europe i Europljana*, Zagreb, LEYKAM international, 2012., str. 375.

¹⁴ SAD je 1959. godine stacionirao rakete srednjeg dometa tipa „Thor“ i „Jupiter“ u Italiji i Turskoj, dok SSSR nije imao priliku da nadoknadi tu stratešku manu sve do 1962. godine kada je sklopio savez s Kubom – tada dolazi do vrhunca krize zbog blizine sovjetskog nuklearnog naoružanja SAD-u te SAD uvodi strogu pomorsku blokadu Kube. Kriza je riješena pregovorima predsjednikâ dviju država.

¹⁵ Darko Dukovski, *Ozračljena povijest: Uvod u suvremenu povijest Europe i Europljana*, Zagreb, LEYKAM international, 2012., str. 431-434.

¹⁶ Darko Dukovski, *Ozračljena povijest: Uvod u suvremenu povijest Europe i Europljana*, Zagreb, LEYKAM international, 2012., str. 100-109.

¹⁷ Nihilizam je filozofski nazor kojemu je cilj uništenje „starog čovjeka“ i stvaranje „novog“, oslobođenog autoriteta i kulturnih značenja, društvenih normi i ideala (lat. *nihil* = ništa)

U umjetnosti je također došlo do preokreta – ostavština totalitarnih sustava u arhitekturi (monumentalizam, megalomanija, hladne i formalne konstrukcije) nastojala se humanizirati dajući urbanim sredinama izgled budućnosti, dok se u književnosti javlja kultura pobune protiv totalitarnih režima, tematizirajući ravnodušnost čovjeka, bešćutnost društva i samootuđenje. Kinematografija je još jedan bitan element koji pokazuje razvoj kulture, jer tek tada postaje legitimna umjetnost, postajući i ključan povijesni izvor u prikazivanju toga doba (preko totalitarističke promidžbe). Vezano uz film, do uzleta dolazi i u razvoju medija, posebice televizije, preko koje je javnost dobila priliku za brz pristup informacijama, susrećući se s problemom širenja krivih informacija i brzom indoktrinacijom (masovna manipulacija stanovništvom).¹⁸

Velike promjene koje se odvijaju u glazbenoj umjetnosti nakon Drugog svjetskog rata odnose se na javljanje novih glazbenih pravaca (rock and roll, pop, rock, hard rock, heavy metal itd.) te kao posljedica toga povećava se međugeneracijski jaz i mladenački bunt. Glazba utječe i na izgled mladih te diktira modna pravila (uniseksni izgled, duga kosa, traperice) ali i oblikuje supkulturu – seksualna revolucija, feministički i hipi pokret nalaze svoje mjesto i vrhunac u pojedinim skupinama mladih koji su se protivili ondašnjim vrijednostima, društvenim normama te državnom nasilju i licemjerju.¹⁹ U takvom ozračju mladi ustaju protiv postojećeg društvenog i političkog stanja mirnim prosvjedima i demonstracijama koje s vremenom prerastaju u radikalniji pokret, a neke skupine skreću prema oružanim terorističkim akcijama.

4.2. Nastanak lijevog terorizma: studentski pokret

Nakon gospodarskog oporavka zahvaljujući kreditnoj pomoći preko Marshallova plana, europsko gospodarstvo i društvo rasli su ubrzanim tempom i bez većih poteškoća, sve do 60-ih godina kada je došlo do vala pobunâ srednjoškolaca i studenata diljem visokorazvijenih europskih društava.²⁰ Hladni rat je bio sukob globalnih razmjera čije su

¹⁸ Darko Dukovski, *Ozrcaljena povijest: Uvod u suvremenu povijest Europe i Europljana*, Zagreb, LEYKAM international, 2012., str. 110-138.

¹⁹ Darko Dukovski, *Ozrcaljena povijest: Uvod u suvremenu povijest Europe i Europljana*, Zagreb, LEYKAM international, 2012., str. 120-161.

²⁰ Pavle Kalinić, *Frakcija Crvene armije 1970.-1998*, Zagreb, Profil, 2002., str. 22-28.

posljedice duboko utjecale na društvo, počevši s oslobodilačkim pokretima u zemljama Trećega svijeta te Srednjoj i Južnoj Americi protiv dominacije kolonijalista. Takve su okolnosti potaknule nastanak i razvoj lijevih gerilskih pokreta, očitujući se malobrojnošću ali učinkovitošću zbog iznenadnih diverzantskih akcija, koji su se 70-ih godina pojavili i u Europi.²¹

Gerilski pokret u Europi potaknut je početkom Vijetnamskog rata koji je pokazao nove načine razaranja i uništavanja čitavih naselja i velikog broja ljudi. Najprije je počeo u obliku studentskog pokreta, protesta i pobune protiv roditelja, baki i djedova koji su podržavali to nasilje i izvršavali ga u svrhu omogućavanja bolje budućnosti svojoj djeci. Mladi toga doba nisu se mogli poistovjetiti s mentalitetom starijih generacija te su pobunom žustro reagirali protiv trenutnog stanja.²² Sukob generacija najistaknutiji je bio na sveučilištima, gdje su se studenti bunili protiv ostavštine svojih roditelja preko protivljenja rata u Vijetnamu.²³

Studentski pokret kulminirao je u europskim gradovima (London, Pariz, Milan, Zapadni Berlin, Prag, Zagreb) 1968. godine kada je na studentsko nasilje odgovoreno državno-policijskim nasiljem, te se uslijed takve reakcije pokret gasi (svoju ulogu u dezintegraciji studentskih pokreta imala je i loša organizacija istih), ali ostaje u nakanama radikalnih pojedinaca i skupina koje nisu prihvatile poraz te su donijeli odluku o nastavku borbe u oružanom obliku. Imitirali su gerilske pokrete zemalja Trećega svijeta koji su predstavljali uzor u oblikovanju i nastajanju terorističkih skupina s kraja 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća: u Italiji Crvene brigade i Prva linija, u Francuskoj Direktna akcija, u Belgiji Borbene komunističke ćelije, te u Zapadnoj Njemačkoj Pokret drugoga lipnja, Frakcija Crvene armije, Revolucionarne ćelije i Crvena zora.²⁴ Mlijuni mladih širom svijeta smatrali su da je razumno riskirati svoje živote u borbi za liberalizaciju od kapitalizma i imperijalizma, što su bili osnovni ciljevi novonastalih gerilskih skupina.

Pokreti su u suštini vođeni i poticani jednakom motivacijom, međutim u svakoj je zemlji imao različite karakteristike i obilježja. SRNJ je antikomunistička država osnovana nakon Drugog svjetskog rata kao prijatelja sovjetskom bloku, oko koje su zapadne snage uspjele ponovno izgraditi zapadnoeuropsku ekonomiju. Saveznici su se pomirili s bivšim

²¹ Pavle Kalinić, *Teror i terorizam*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2003., str. 21-24.

²² Pavle Kalinić, *Teror i terorizam*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2003., str. 24-27.

²³ Pavle Kalinić, *Frakcija Crvene armije 1970.-1998*, Zagreb, Profil, 2002., str. 28-31.

²⁴ Pavle Kalinić, *Teror i terorizam*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2003., str. 24-27.

nacistima i njihovim pristašama, uz uvjet da prihvate demokraciju – tako su od 40-ih do 60-ih godina 20. stoljeća ključne pozicije u državi držali bivši nacisti. Val revolta u SRNJ je došao u vrijeme kada se pojavio i u drugim imperijalističkim zemljama, u 60-ima. Studenti su počeli propitivati ne samo ekonomski sustav, nego i prirodu samoga društva: strukture obitelji, industrije i školskog sistema bile su izazvane od strane mladih pobunjenika koji su bili mješavina hipijevske kulture i marksizma. Pojavljuju se i šire komune, žene izazivaju muško vodstvo te se uključuju u politiku. Inspirirani oslobodilačkim borbama u zemljama Trećega svijeta, prvi militanti počinju eksperimentirati s novim oblikom političke intervencije: urbanom gerilom.²⁵ Prekretnica i okidač za prelazak iz studentskih demonstracija u militantno djelovanje u Zapadnoj Njemačkoj bilo je ubojstvo Benna Ohnesorga 02. lipnja 1967. na demonstracijama protiv posjeta iranskog šaha. Tada je Gudrun Ensslin pozvala na oružanu borbu jer, kako je istakla, započinju borbu protiv naoružane generacije koja je stvorila Auschwitz i koja će ih sve ubiti. U Ohnesorgovu čast osnovana je i militantna organizacija Pokret drugoga lipnja koja je kasnije i surađivala s RAF-om.²⁶

Frakcija Crvene armije tada još nije osnovana, ali se s ovim događajem počinje formirati skupina mladih koja će radikalno djelovati i utjecati na društvo i život u Zapadnoj Njemačkoj koja će naposljetku postati jedna od notornih europskih terorističkih skupina.

²⁵ J. Smith i André Moncourt, *Daring to Struggle, Failing to Win: The Red Army Faction's 1977 Campaign of Desperation*, Oakland, PM Press, 2008., str. 6-7.

²⁶ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 10.

5. Uvod u osnivanje Frakcije Crvene armije

Kada je iznesena ideja aktivnog oružanog djelovanja bilo je potrebno okupiti sudionike – uz Gudrun Ensslin i njezinog partnera Andreasa Baadera stali su Thorwald Proll i Horst Söhnlein. Prva akcija izvršena je u travnju 1968. godine kada su postavili dvije bombe u jednoj frankfurtskoj robnoj kući koje su aktivirane nakon radnog vremena, a napadom na tu metu htjeli su pokazati svoje protivljenje kapitalizmu i amerikanizaciji. Na temelju anonimne dojave četvorka je uhićena dva dana nakon eksplozija.²⁷

Uz ubojstvo Benna Ohnesorga i eksplozije u Frankfurtu, još se nekoliko događaja smatra uvodom u radikalizaciju studentskog pokreta i na koncu osnivanje RAF-a, a to su atentat na studentskog vođu Rudija Dutschkea te blokada zgrade izdavačke kuće Axela Springera.

5.1. Atentat na Rudija Dutschkea

Mladi radikali su se 60-ih počeli okupljati u SDS-u (Socijalistička studentska unija, njem. *Sozialistischer Deutscher Studentenbund*), te je nakon Ohnesorgova ubojstva novi udarac na studente bio atentat na vođu SDS-a Rudija Dutschkea. On je preživio tri hica te tako postao ikona radikalne ljevice, ali je potaknuo i djelomičnu radikalizaciju ljevice u parlamentu, čiji su brojni članovi kasnije postali članovi RAF-a, vjerujući kako je njihovo nasilno djelovanje opravdano zbog pravednosti njihovih zahtjeva.²⁸

²⁷ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 11-12.

²⁸ Brian S. Amador, *Thesis: The Federal Republic Of Germany And Left Wing Terrorism*, Naval Postgraduate School, Monterey, 2003., URL: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a420476.pdf> (stranica posjećena 13.07.2016.)

5.2. Blokada „Springerpressea“

Mladi su kao glavnog krivca za te događaje držali desničarski nastrojenu izdavačku kuću „Springerpresse“ i njezina vlasnika Axela Springera, koji su u svojim tiskovinama pokazivali nerazumijevanje i protivljenje studentskom pokretu. Studenti su odlučili izvršiti blokadu izdavačke kuće postavivši barikade automobilima. U opsadi su se koristili i molotovljevi kokteli, a neredi ispred „Springerpressea“ potakli su val novih nereda i u drugim gradovima. U blokadi je sudjelovala i novinarka Ulrike Meinhof (njezin prvi čin protiv kapitalističkog sistema), koja je potaknuta tim događajima napisala kolumnu „Od protesta do otpora“,²⁹ koja je postala jedan od ključnih dokumenata u prikazivanju RAF-ove ideologije i motivacije, gdje brani studente i piše da oni ne isprobavaju ustanak već pružaju otpor, te je atentatom na Dutschkea prekoračena granica i Springerove novine se više samo ne spaljuju, nego se pokušava blokirati njihova isporuka te napadi na njega postaju žešći. Osim „Springerpressea“, Meinhof napada i bombardiranje Vijetnama, teror u Perziji i mučenja u južnoj Africi, te na koncu ističe da je eksproprijacija „Springerpressea“ jedini način na koji se mogu uspostaviti red i mir.³⁰

5.3. Podizanje oružja, osnivanje Crvene armije

U listopadu 1968. godine Baader, Ensslin, Söhnlein i Proll na suđenju za palež u Frankfurtu dobili su zatvorske kazne u trajanju od tri godine. Uslijedili su sukobi demonstranata i policije u Berlinu koji se smatraju jednim od najžešćih u Saveznoj Republici Njemačkoj, nazvani „Bitka u ulici Tegeler“, gdje je ranjeno 130 policajaca i 22 demonstranta. Prosvjedi su se nastavili gađanjem Ureda unutarnjih poslova (studeni 1968.), rektorata Zapadnoberlinskog sveučilišta (prosinac 1968.) i knjižnice Johna F. Kennedyja u Zapadnom Berlinu (ožujak 1969.) zapaljivim bombama. U lipnju je zatvorena četvorka uvjetno puštena iz zatvora, no kada je u studenom iste godine izdana naredba o njihovom povratku u zatvor, samo je Söhnlein poslušao, dok su ostali pobjegli u Francusku. Astrid Proll se pridružuje

²⁹ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 12-13.

³⁰ Pavle Kalinić, *Frakcija Crvene armije 1970.-1998*, Zagreb, Profil, 2002., str. 227-230.

grupi kada im donese lažne isprave koje su tražili, a njezin brat Thorwald predaje se policiji te kao i Söhnlein prekida svoje veze s grupom. Astrid Proll, Andreas Baader i Gudrun Ensslin sastaju se sa svojim odvjetnikom Horstom Mahlerom u Italiji (on ih je zastupao i na prijašnjim suđenjima) koji im predlaže da se vrate u Berlin i s njim zasnuju grupu, što su kasnije i napravili. U travnju 1970. godine Baader zbog svoje neoprezne vožnje biva uhićen te se vraća u zatvor da odsluži kaznu od tri godine koju je izbjegao u studenom prošle godine. Mahler, Mahlerova tajnica Monika Berberich, Meinhof i Ensslin (pod lažnim imenom) često su posjećivali Baadera u zatvoru te su mu na koncu iznijeli plan kako će ga izbaviti. Meinhof dotada nije bila uključena u bilo kakve akcije grupe (zbog svoje djece), te se uključuje u ovom trenutku kada je odigrala ključnu ulogu – pod izgovorom da piše knjigu o mladima na rubu društva daje molbu za Baaderovim posjetom „Njemačkom institutu za socijalne probleme“ koji je uz Mahlerovu intervenciju odobren. Grupa ostvaruje svoj plan u knjižnici Instituta gdje hicem ranjavaju jednog knjižničara, stvaraju diverziju suzavcima te bježe kroz prozor. Na uglu ih čeka Astrid Proll u ukradenom autu te uspješno bježe. Meinhof sada iz ugledne novinarku postaje notorna odmetnica.³¹

Povodom Baaderova oslobođenja dana je izjava u kojoj se ističe da je to tek početak i da to nije izolirana akcija, već prva u nizu te vrste. U želji da sukobe dovedu do vrhunca, osnivaju Crvenu armiju koja će spriječiti vlast da radi što želi. Posljednje riječi izjave dale su jasnu predodžbu grupe: „Razviti klasne borbe! Organizirati proletarijat! Početi s oružanim otporom! Izgraditi Crvenu armiju!“³²

³¹ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 13-21.

³² Pavle Kalinić, *Frakcija Crvene armije 1970.-1998*, Zagreb, Profil, 2002., str. 234-237.

6. Prva generacija

Unatoč izvrsnim odvjetačkim vještinama, Mahler ubrzo gubi mjesto vođe grupe te ga zamjenjuje Baader kojem nitko nije bio ravan kad je u pitanju vođenje akcija. Grupa odlazi u Amman (Jordan) gdje članovi dobivaju vojničku poduku o gerilskom načinu ratovanja, između ostalog i o tome kako opljačkati banku. Osigurana im je vojna oprema s kalašnjikovima te se u kolovozu vraćaju u Zapadni Berlin. Grupa dobiva i nove članove, a u rujnu organiziraju simultanu pljačku četiriju banaka, akciju u kojoj su glavni akteri Baader, Ensslin, Mahler, Proll, Meinhof, Eric Grusdat i Hans-Jürgen Bächer. Od jedne su banke odustali jer su se odvijali radovi na zgradi te je bio prisutan velik broj radnika. Tri pljačke uspješno su izvršene, međutim ona koju je vodila Meinhof iznijela je najmanje novaca i zbog toga pretrpila teške kritike ostalih članova. Okupljanja se nastavljaju u stanovima novih članova, Jan-Carla Raspea i Marianne Herzog, gdje se stvara novi plan provale u vojni arsenal i krađe oružja. Anonimnom dojavom policija je saznala za mjesto okupljanja grupe, gdje su upali i čekali dolazak članova što je rezultiralo opsadnim stanjem u stanu u kojem su uhvaćeni brojni članovi (Ingrid Schubert, Mahler, Berberich, Brigitte Asdonk, Irene Goergens). Do kraja godine iznajmljeni su brojni stanovi u svrhu okupljanja, ukradeni brojni auti i papirologija koja im je poslužila za krivotvorenje dokumenata, a i izdan je RAF-ov manifest, prva izjava još od Baaderova oslobođenja, gdje se po prvi put i koristi ime „Frakcija Crvene armije“.³³ Napisala ga je Meinhof, pod imenom „Koncept urbane gerile“, te u njemu piše da je uslijed okolnosti u kojima mediji, policija i politika šire laži, opravdano je i ispravno organizirati oružani otpor u obliku urbane gerile jer je bez njega anti-imperijalistička borba nemoguća.³⁴

Od kraja 1971. do prve polovice 1972. godine slijedila su uhićenja velikog broja članova RAF-a, uhvaćenih tijekom krađa automobila, pljački banaka, postavljanja bombi i racija u stanove gdje su se otkrivali falsificirani dokumenti, oružje, razne uniforme, maske i sl. Na temelju anonimne dojave policija u lipnju saznaje sljedeće mjesto okupljanja – jedna garaža u okolini Frankfurta. Raspe, Baader i Meins upali su u zasjedu u kojoj su nakon nekoliko sati otpora pucnjavom uhićeni. U slijedećih nekoliko dana broj uhićenih je uvećan: Ensslin je otkrivena dok je u dućanu kupovala novu odjeću da je netko ne bi prepoznao,

³³ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 21-32.

³⁴ Pavle Kalinić, *Frakcija Crvene armije 1970.-1998*, Zagreb, Profil, 2002., str. 244-249.

Meinhof je uhićena nekoliko dana nakon nje, a istu sudbinu dijele i Klaus Jünschke i Irmgard Möller.³⁵ Prve godine u zatvoru RAF-ovci su proveli u izolaciji, a do kraja 1973. godine pokrenuli su dva štrajka glađu. Objavljivanje štrajka glađu strateška je metoda kojom kojom su se zatvorenici koristili da bi dobili pozornost javnosti na svoje zatvaranje, ali i njihovo upoznavanje s ideologijom anti-imperijalističke oružane borbe. Unatoč zatvaranju glavnih lica organizacije, gerila se nastavlja, i RAF ne dobiva više samo pobornike, već i nove članove.³⁶ Situacija se mijenja kada se Meinhof i Ensslin premjeste u novo krilo zatvora Stammheim u Stuttgartu, gdje su mogle provoditi vrijeme zajedno, ali uz maksimalni oprez čuvarâ i svakodnevno pregledavanje ćelija. U listopadu 1974. godine Baader i Raspe su premješteni u Stammheim, a za to vrijeme traje njihov treći štrajk glađu za koji su odlučili da ga neće prekidati, te je uslijed takvog radikalnog pothvata Meins umro. Uslijedile su masovne demonstracije, a RAF-ova popularnost bila je na vrhuncu.³⁷

Povijest prve generacije nastavlja se kroz djelovanje druge generacije.

³⁵ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 41-50.

³⁶ J. Smith i André Moncourt, *Daring to Struggle, Failing to Win: The Red Army Faction's 1977 Campaign of Desperation*, Oakland, PM Press, 2008., str. 10-11.

³⁷ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 52-55.

7. Druga generacija

Usljedi uhićenja glavnih lica i velikog broja članova RAF-a izgledalo je kao da je država pobijedila u borbi protiv terorizma, no već u ljeto 1972. godine djelovanje grupe nastavlja nova generacija. Važno je istaknuti da su ti članovi ujedno i bivši članovi grupe „Sozialistisches Patientenkollektiv“ (SPK, eng. *Socialist Patients Collective*) te Pokreta drugog lipnja. SPK se oformio u klinici u sveučilištu Heidelberg, kada su pacijenti podigli ustanak u svrhu zadržavanja dr. Wolfganga Hubera, kojega je sveučilište htjelo otpustiti zbog njegova mišljenja da su mentalni poremećaji uzrokovani kapitalističkom ideologijom, te da je jedini lijek za njih marksističko društvo. Prosvjed je uvjerio sveučilište da zadrži Hubera, no 1971. godine SPK je raspušten te se članovi upuštaju u razne terorističke aktivnosti, u konačnici ulazeći u Frakciju Crvene armije. Pokret drugoga lipnja bio je zasebna organizacija, no nakon njezina raspuštanja osamdesetih godina većina članova prelazi u RAF.³⁸

Druga generacija RAF-a održava dotadašnji status organizacije, nastavljajući s postavljanjem bombi i pljačkama banaka, ali idu i korak dalje izvršavajući atentate i otmice, sve u svrhu oslobađanja članova prve generacije iz zatvora.

7.1. Opsada njemačkog veleposlanstva u Stockholmu

U travnju 1975. godine šest bivših članova SPK (Siegfried Hausner, Hanne-Elise Krabbe, Karl-Heinz Dellwo, Lutz Taufer, Bernhard-Maria Rössner i Ulrich Wessel) ulazi u veleposlanstvo Zapadne Njemačke u Stockholmu i uzimaju 11 talaca. Ubrzo su novinarima i švedskoj policiji poslali obavijest ako policija bude ostala u zgradi (zauzeli su prizemlje) istu će raznijeti s 15 kilograma TNT-a. Policija nije odgovorila, te je ubijen njemački vojni ataše Baron von Mirbach i tada se policija povlači u susjednu zgradu. Teroristi šalju novinarima obavijest sa zahtjevom da se iz zatvora oslobodi svih 26 članova RAF-a, prijeteći da će svakim isteklim satom ubiti po jednog taoca. Ubrzo je ubijen još jedan taoc, te je u tome

³⁸ Richard Huffman, *The Baader – Meinhof Gang and the invention of modern terror: Second Generation of the Red Army Faction*, URL: <http://www.baader-meinhof.com/whos-who/terrorists/the-red-army-faction/second-generation-of-the-raf/> (stranica posjećena 19.07.2016.)

trenutku policija krenula u napad. Napad je onemogućen prije nego što su uspjeli doći do terorista jer je došlo do niza eksplozija. Kasnije se pokazalo da je do detonacija došlo slučajno, a od posljedica eksplozije preminuli su Ulrich Wessel i Siegfried Hausner (nekoliko sati kasnije u bolnici). Opsada je rezultirala smrću dvaju taoca i dva člana RAF-a te izgorenom zgradom veleposlanstva.³⁹

7.2. Suđenja u Stammheimu, smrt Ulrike Meinhof

U svibnju 1974. godine počinju suđenja Baaderu, Ensslin, Minhof i Raspeu u Stammheimu. Četvorka se opirala suđenju, bili su prisiljeni jedan po jedan biti prisutni na svojim suđenjima. Na početku suđenja svaki osuđenik je našao način da ga sudac izbac i time ne sudjeluje u suđenju – svi su odmah na početku odbili sjesti, a zatim su si omogućili izbacivanje od strane suca na način da su sami pokušali pobjeći ili su pak vrijeđali suca. Donesena je odluka da se suđenje izvrši u njihovom odsustvu. Sve proteklo vrijeme vani se nastavlja borba vlasti s još aktivnim teroristima, te su uhićenja sve učestalija.⁴⁰

U svibnju 1976. godine suđenja još traju, ali su kratko zaustavljena uslijed smrti Ulrike Meinhof. U službenom izvješću stoji da se radi o samoubojstvu vješanjem, međutim oko tog se pitanja i danas vode rasprave – naime, Meinhof nije sama mogla provući uže kroz rešetke na prozoru, za to joj je bila potrebna pomoć. Nadalje, nakon pregleda tijela dobiven je nalaz koji ukazuje na silovanje, no daljnji testovi nisu bili pozitivni, i na koncu, najneobičnije od svega bio je nedostatak oprostajne poruke – novinarka koja je o svemu pisala nije ništa napisala o svom posljednjem činu pobune. Tisuće ljudi došle su na sprovod, a diljem Europe dolazi do nereda i demonstracija (najbrojnije su bile u Frankfurtu i Berlinu), te se postavljaju bombe u veleposlanstvima SRNJ u Nici i Parizu. Broj uhićenih je u porastu.⁴¹

³⁹ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 58-59.

⁴⁰ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 60-64.

⁴¹ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 66-69.

7.3. Ubojstva Siegfrieda Bubacka i Jürgena Ponta

Suđenja se nastavljaju u oštrijem tonu sa žešćim sankcijama, zatvorenicima je između ostalog i zabranjeno druženje, ponovno su u potpunoj izolaciji, a ćelije su u tajnosti ozvučene da bi ih se moglo prislušivati. U ožujku 1977. godine Ensslin proglašava četvrti štrajk glađu – to je bio posljednji put da su bili prisutni na sudu. Početkom travnja donesena je presuda: osuđenici (Baader, Ensslin, Raspe) se smatraju krivima za počinjena četiri ubojstva, sedam pokušaja ubojstava, 27 ubojstava uslijed bombaških napada te formiranje kriminalne organizacije. Svi su dobili doživotne zatvorske kazne.

Nekoliko tjedana prije presude, dva člana (druge generacije) RAF-a zaustavljaju se s motorom na cesti pokraj automobila u kojem je bio savezni tužitelj Siegfried Buback, odgovoran za sva RAF-ova suđenja, te ga usmrćuju hicem, isto kao i njegovog vozača i kolegu.⁴²

U srpnju je Frakcija imala plan oteti još jednu važnu osobu, direktora Dresdenske banke Jürgena Ponta, no kako akcija nije izvršena po planu Ponto je upucan u svom stanu te je preminuo u bolnici od posljedica ranjavanja, a odgovorni članovi RAF-a kasnije su identificirani kao Susanne Albrecht, Christian Klar i Brigitte Monhaupt. Sada već poznati članovi Frakcije Crvene armije Albrecht, Klar, Monhaupt, Sieglinde Hofmann, Elisabeth von Dyck, Willy Peter Stoll i drugi ubrzo su pokazali kako su njihove dosadašnje akcije bile tek zagrijavanje za ono što je slijedilo.⁴³

7.4. Njemačka jesen

Djelovanje druge generacije Frakcije Crvene armije dostiže svoj vrhunac u rujnu 1977. godine kada uzrokuju nacionalnu krizu koja je kasnije nazvana „Njemačka jesen“. Njemačka jesen zapravo je vrhunac djelovanja RAF-a uopće, a odnosi se na otmicu

⁴² Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 71-72.

⁴³ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 73-74.

poslovnog rukovoditelja Hanns-Martina Schleyera te zauzimanje i otmicu Lufthansinog zrakoplova.

7.4.1. Otmica Hanns-Martina Schleyera

05. rujna 1977. godine u vožnji je zaustavljen poslovni rukovoditelj Hanns-Martin Schleyer, maskirani razbojnici ubili su tri policajca koji su bili u Schleyerovoj pratnji i njegovog vozača, a Schleyer je otet. Volkswagenov kombi u kojem je Schleyer odvezen pronađen je uz poruku na kojoj piše da se potraga za njim zaustavi inače će biti ubijen. Isti dan dolazi pismo sa slikom na kojoj Schleyer drži plakat na kojem piše „RAF-ov zarobljenik“, a uz sliku su priloženi zahtjevi teroristâ: traže da istraga odmah završi jer će u suprotnom Schleyer biti ubijen, te zahtjevaju da se idući dan Andreas Baader, Gudrun Ensslin, Jan-Carl Raspe, Verena Becker, Werner Hoppe, Karl-Heinz Dellwo, Hanne-Elise Krabbe, Bernhard Rössner, Ingrid Schubert i Irmgard Möller odvezu na aerodrom u Frankfurt i pusti da odu u zemlju njihovog izbora. Vlast je odlučila da zahtjevi neće biti ispunjeni, a u zatvorima su pojačane sigurnosne mjere te je zatvorenicima maksimalno smanjena sloboda, potpuno su izolirani i od međusobnog druženja i od posjeta prijatelja, rodbine, odvjetnikâ. Međutim, zatvorenici su dobili radio-opremu preko koje su slušali radio ali i međusobno mogli komunicirati (ti su se razgovori prislušivali). RAF je slao nove ultimatumе s novim rokovima, međutim vlast je to ignorirala tražeći konkretne dokaze da je Schleyer još živ. Tada je Schleyerovo pismo poslano njegovom sinu moleći ga da se istraga ne nastavlja jer će biti ubijen, a tada će teroristi oteti nekog drugog. Posrednik u komunikaciji s RAF-om tada postaje Denis Payot, švicarski odvjetnik i borac za ljudska prava – on dobiva dokaze da je Schleyer još živ, ali i nove rokove za ispunjenje zahtjeva. Vlada odugovlači s odgovorom o pripremi leta za zatvorene članove RAF-a te na koncu ne ispunjava zahtjeve sada već petoga roka. Krajem rujna pregovori se još uvijek ne privode kraju, jedini pomak su ispitivanja zatvorenika o željenim destinacijama i putovanja delegata u navedene zemlje koji ondje daju upite vlastima prihvaćaju li zatvorenike.⁴⁴ Ova se kriza nastavlja i idući mjesec te se isprepliće s akcijom otmice Lufthansinog zrakoplova.

⁴⁴ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 75-79.

7.4.2. Otmica Lufthansinog zrakoplova

13. listopada 1977. godine zrakoplov sa peteročlanom posadom i 86 putnika kreće iz Palma de Mallorce za Frankfurt. Odmah nakon polijetanja dvojica muškaraca porijeklom iz Palestine izbacuju posadu i premještaju ih u ekonomski razred, kao i putnike prvoga razreda, a istovremeno se ustaju dvije žene držeći ručne granate iznad glava. Zrakoplov slijeće u Rimu i Palestinac Martyr Mahmud se obraća kontrolnom tornju, govoreći da predstavlja zahtjeve o puštanju njihovih prijatelja iz njemačkih zatvora, boreći se tako protiv imperijalističkih vladâ svijeta.

Schleyerovi otmičari na listu zahtjeva dodaju puštanje dvaju Palestinaca iz zatvora (u znak solidarnosti Mahmudu) i 15 milijuna dolara otkupnine, bez produljenja roka i daljnjeg kontakta i uz napomenu da će se kašnjenje naplatiti Schleyerovom smrću.

U međuvremenu, oteni zrakoplov privremeno slijeće u Dubai, gdje je došlo do dvije krize: Mahmud saznaje da među putnicima ima i Izraelaca – tada je pretukao jednu ženu i zaprijetio da će ubiti sve putnike koji su Izraelci, i uslijed odbijenog zahtjeva za dopunom goriva Mahmud prijeti ubojstvom pilota Jürgena Schumanna. Zrakoplov je napunjen gorivom i kreće dalje u Aden (lučki grad u Jemenu). Pri dolasku u Aden Mahmud ubija Schumanna hicem u glavu. Put se nastavlja i iduće je slijedanje u Mogadishu, glavnom gradu Somalije, gdje izbacuju truplo ubijenog pilota. Somalijska policija pokušava pregovarati s teroristima, tražeći puštanje taoca u zamjenu za azil, međutim oni odbijaju govoreći da to ne mijenja stvari i ako se njihovi zahtjevi ne ispune zrakoplov će biti raznesen. Ubrzo dolazi i njemačka specijalna antiteroristička postrojba GSG 9 – omamili su Mahmuda manjom eksplozijom i upali u zrakoplov kroz stražnja vrata i izlaze u slučaju nužde. Preživjela je jedna otmičarka, svi su putnici prošli bez ozbiljnijih ozlijeđa.⁴⁵

⁴⁵ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 80-88.

8. Samoubojstva u Stammheimu i ubojstvo Schleyera

Rasprava oko smrti Andreasa Baadera, Gudrun Ensslin i Jan-Carla Raspea (kao i Ulrike Meinhof) vodi se i danas – naime, javlja se mnogo nelogičnosti i neslaganja službenog izvještaja o njihovoj smrti i činjenicâ koje ga osporavaju.

Službeni izvještaj iznosi verziju događajâ prema kojima je Jan-Carl Raspe preko radio-prijemnika čuo vijest o neuspjehu otmice zrakoplova u Mogadishu i tada tajnom vezom prenio vijest svojim kolegama koji su onda sklopili pakt o samoubojstvu. Baader je imao sakriven pištolj iz kojega je ispalio nekoliko hitaca po ćeliji da bi stvorio dojam da je došlo do borbe, a za tim je oružje prislonio na zatiljak i pucao, pri čemu je metak izašao kroz njegovo čelo. Raspe je počinio samoubojstvo pucnjem u sljepoočnicu, dok je Ensslin nađena u svojoj ćeliji obješena električnom žicom. Irmgard Möller, jedina preživjela, podigla je svoj pulover i ubola se nožem u prsa četiri puta.⁴⁶

S druge strane, Möllerina priča drugačija je od one službene – tvrdi da je predvečer čula lupanje i glasne neugodne zvukove u glavi te se ne sjeća većeg dijela večeri. Također, kaže da dogovor o samoubojstvu nije istina. Za Baadera i Raspea nije jasno kako su mogli imati pištolje u zatvoru maksimalnog osiguranja, a uz to kut pucanja kod Baadera netipičan je za samoubojstvo ali je i nemoguć s obzirom da je dokazano da je upucan iz udaljenosti između 30 i 40 centimetara. Möllerin pulover koji je mogao poslužiti kao dokaz da se ne radi o samoubojstvima, izrezan je na komadiće u nerazjašnjenim okolnostima.⁴⁷

19. listopada 1977. godine francuski novinari dobivaju posljednju poruku Schleyerovih otmičara na kojoj piše da je nakon 43 dana zatočeništva Hanns-Martin Schleyer ubijen te ga se može pronaći u zelenom Audiju 100 u mjestu blizu francusko-njemačke granice, te se njegova smrt ne može mjeriti s njihovom tugom za ubojstva u Mogadishu i Stammheimu. Za njih se borba nastavlja. Schleyerovo je tijelo pronađeno, upucan je tri puta u glavu. Počinje niz demonstracija, postavljanje bombi i pucnjava diljem Europe u veleposlanstvima i raznim poslovnim zgradama Zapadne Njemačke (Italija, Francuska, Grčka).⁴⁸

⁴⁶ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 89.

⁴⁷ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 89-91.

⁴⁸ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 91-92.

9. Treća generacija

Do početka 80-ih godina veliki broj članova druge generacije RAF-a je uhićen ili ubijen od strane policije u akcijama sprječavanja njihovih pothvata. U tom je periodu RAF izvršio napade na šefa NATO-a, generala Al Haiga, na zapovjednika američkih snaga u Europi, generala Fredericka Kroesena (oba napada su bila neuspješna) te niz napada na američke vojne baze.⁴⁹

1985. godine 30 zatvorenih članova RAF-a pokreću novi štrajk glađu tražeći status političkih zatvorenika. Štrajk je nekoliko tjedana kasnije prekinut, a rezultirao je dolaskom treće generacije RAF-a na scenu.⁵⁰ Treća generacija Frakcije Crvene Armije nastavlja s radikalnim djelovanjem svojih prethodnika, uključujući brojne bombaške napade i atentate, no njihovo je djelovanje bilo kratkog vijeka te se radikalna borba protiv vlasti s vremenom sve više smanjivala. Njihovo je djelovanje bilo više anonimnog tipa stoga je neke akcije bilo teže povezati s RAF-om, čime su pokazali viši stupanj profesionalnosti u kriminalnom djelovanju. Mnogi izvori zamjeraju trećoj generaciji njihovo djelovanje jer smatraju da su zanemarili početnu motivaciju iz 1968. godine, međutim njihovo se djelovanje može protumačiti i suprotno: ne radi se o nedostatku i gubitku ideologije, već se tvrdoglavo iskazuju anti-amerikanizam, anti-kapitalizam i anti-imperijalizam. Članovi su ili poginuli ili su u zatvoru, neki danas žive normalnim životom u društvu s drugim identitetima, dok se za neke još ne može utvrditi gdje su.⁵¹

Oni su formalno objavili suradnju s francuskom lijevom militantnom organizacijom, Direktnom akcijom, a s djelovanjem počinju već u veljači 1985. godine kada ubijaju Ernsta Zimmermanna, predsjednika Oružanih snaga Zapadne Njemačke – osumnjičeni su Horst i Barbara Meyer i Werner Lotze. U kolovozu udružene snage RAF-a i Direktne akcije postavljaju bombe u bazi američkih zračnih snaga, prije toga ubivši dvojicu vojnika da bi mogli doći do baze. Tijekom 1985. i 1986. godine napadaju se NATO-ve zgrade diljem Europe (Grčka, Portugal, Španjolska, Danska, Nizozemska) u svrhu potpore RAF-u. U ožujku 1986. godine ubijen je švedski premijer Olof Palme, koji je tu dužnost obavljao i u vrijeme opsade zapadnonjemačkog veleposlanstva u Stockholmu, a u rujnu ubijaju Siemensovog

⁴⁹ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 95-97.

⁵⁰ Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 99.

⁵¹ H – Net: Humanities and Social Sciences Online: *A Lack of Ideology or Anti – Americanism?*, 2006., URL: <http://www.h-net.org/reviews/showrev.php?id=12222> (stranica posjećena 28.07.2016.)

nuklearnog znanstvenika Karl-Heinza Beckurtsa postavivši bombu u blizini njegova auta. U listopadu iste godine upucan je službenik ministarstva vanjskih poslova Gerold von Braunmuhl, a osumnjičeni su isti kao i za prethodne akcije, Horst i Barbara Meyer. 1987. godine kanadska NATO baza u Lahru (SRNJ) teško je oštećena uslijed detonacije bombe. 1989. godine ubijen je šef Njemačke banke (najmoćnija europska komercijalna banka) Alfred Herrhausen uslijed eksplozije bombe koja je bila podmetnuta u njegovom automobilu – Herrhausen je bio najznačajnija RAF-ova žrtva nakon Schleyera te je bio ključna osoba u ujedinjavanju Njemačke. 1990. godine dolazi do niza uhićenja u Istočnoj Njemačkoj: Zapadnoj Njemačkoj izručeni su Inge Viett, Susanne Albrecht, Sabine-Elke Callsen, Barbara i Horst Meyer, Christine Dumlein, Monika Helbing, Ekkehard Freiherr von Seckendorff, Werner Lotze, Sigrid Sternebeck, Silke Maier-Witt. U veljači 1991. članovi RAF-a pucali su na veleposlanstvo Sjedinjenih Američkih Država u Bonnu, a u travnju su ubili političara Detleva Rohweddera. S vremenom napadi postaju sve rjeđi, a 13. travnja 1992. godine RAF objavljuje da je spreman odreći se nasilja ako se iz zatvora puste ozbiljno bolesni i oni zatvorenici koji odslužuju svoje kazne već duži period. U pismu kažu da je uslijed pada komunizma na istoku RAF izgubio svoj smisao borbe.⁵² Nakon 1993. godine nije bilo velikih akcija RAF – a, te se 20. travnja 1998. službeno raspušta i konačno prestaje s djelovanjem, kojim je nakon 28 godina postojanja iza sebe ostavila 34 žrtve.⁵³

⁵² Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*, Oakland, AK Press, 2001., str. 99-105.

⁵³ Deutsche Welle: *Red Army Faction: A Chronology of Terror*, 05.09.2007., URL: <http://www.dw.com/en/red-army-faction-a-chronology-of-terror/a-2763946-1> (stranica posjećena 28.07.2016.)

10. Zaključak

Krajem 60-ih godina 20. stoljeća u kapitalističkim metropolama javlja se novi način revolucionarne borbe – urbana gerila. Ona je iz zemalja Trećega svijeta prešla u male studentske skupine velikih imperijalističkih gradova, a Frakcija Crvene armije postala je jedna od najozloglašnijih skupina toga doba. Članovi RAF-a borili su se za liberalizaciju pod svaku cijenu prihvaćajući tragične posljedice svojih djela.

Političke prilike i društveno stanje u Europi nakon Drugog svjetskog rata ključan su čimbenik u stvaranju radikalnih pokreta – Hladni rat i infiltracija američke kulture u europsko društvo utjecali su na žestoku reakciju mladih generacija, protiveći se imperijalizmu, kapitalizmu i amerikanizaciji. Krajem 60-ih sva su europska središta imala skupine studenata koji su svoje nezadovoljstvo pokazivali prosvjedima i demonstracijama, a studentski se pokret nakon žestokog odgovora države ubrzo i radikalizira i prerasta u gerilski teroristički pokret.

Frakcija Crvene Armije iznikla je iz specifičnih političkih okolnosti u SRNJ, koje su krajem 60-ih i u 70-im godinama 20. stoljeća otvorile put ljevičarskim tendencijama ne samo u Njemačkoj, već u cijeloj Europi i izvan nje. Početkom 60-ih godina ostavština Trećega Reicha i nacističkog totalitarizma bila je još prisutna, te je upravo ona omogućila stvaranje i oblikovanje tih revolucionarnih tendencija nadolazećih generacija. RAF je imao brojne simpatizere, a oni koji su osuđivali njihovo djelovanje shvaćali su njihove motive potaknute odbojnošću prema novom poretku, pogotovo kada su u pitanju bili bivši nacisti na uvaženim položajima u društvu i državi.

Andreas Baader, Gudrun Ensslin i Ulrike Meinhof glavni su akteri prve generacije Frakcije Crvene armije ali i općenito predstavnici skupine i njezine ideologije. Nakon paleža 1968. godine i Baaderovog oslobađanja iz zatvora, skupina se službeno formira 1970. godine. Njihovo je djelovanje obilježeno pljačkanjem banaka, podmetanjem bombi i požara, a mete su pronalazili u korporacijama i tvrtkama u Zapadnoj Njemačkoj te zapadno-njemačkim i američkim bazama koje su se nalazile u SRNJ. Nakon uhićenja članova prve generacije, sredinom 70-ih formira se druga generacija koja nastavlja s pljačkama i paležom, ali i radikalizira djelovanje izvršavanjem atentata i otmica na istaknute političke i poslovne figure. Početkom 80-ih godina, kada na scenu stupa treća generacija RAF-a, dolazi do zamjetnije radikalizacije i učestalih napada na NATO-ve i druge vojne industrijske komplekse te

pojedince koji su se smatrali njihovim predstavnicima. Uslijed političkih i društvenih promjena u Europi (pad komunizma) treća generacija postupno prestaje s djelovanjem te se RAF službeno gasi 1998. godine.

Iako akcije prve generacije nisu ostavljale žrtve kao i naredne generacije, tri glavna aktera, Andreas Baader, Gudrun Ensslin i Ulrike Meinhof, obilježavaju cijelu organizaciju i njezinu ideologiju, te u potpunosti mijenjaju društvo Njemačke.

11. Literatura

Brian S. Amador, *Thesis: The Federal Republic Of Germany And Left Wing Terrorism*. Naval Postgraduate School. Monterey, 2003., URL: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a420476.pdf> (stranica posjećena 13.07.2016.)

Deutsche Welle: *Red Army Faction: A Chronology of Terror*, 05.09.2007., URL: <http://www.dw.com/en/red-army-faction-a-chronology-of-terror/a-2763946-1> (stranica posjećena 28.07.2016.)

Darko Dukovski, *Ozrcaljena povijest: Uvod u suvremenu povijest Europe i Europljana*. LEYKAM international. Zagreb, 2012.

H – Net: Humanities and Social Sciences Online: *A Lack of Ideology or Anti – Americanism?*, 2006., URL: <http://www.h-net.org/reviews/showrev.php?id=12222> (stranica posjećena 28.07.2016.)

Richard Huffman, *The Baader – Meinhof Gang and the invention of modern terror: Second Generation of the Red Army Faction*, URL: <http://www.baader-meinhof.com/whos-who/terrorists/the-red-army-faction/second-generation-of-the-raf/> (stranica posjećena 19.07.2016.)

Pavle Kalinić, *Frakcija Crvene armije 1970.-1998*. Profil. Zagreb, 2002.

Pavle Kalinić, *Teror i terorizam*. Naklada Jesenski i Turk. Zagreb, 2003.

J. Smith i André Moncourt, *Daring to Struggle, Failing to Win: The Red Army Faction's 1977 Campaign of Desperation*. PM Press. Oakland, 2008.

J. Smith i André Moncourt, *The Red Army Faction: A Documentary History – Volume 1: Projectiles for the People*. Kersplebedeb. Montreal, 2009.

Tom Vague, *Televisionaries: The Red Army Faction Story 1963-1993*. AK Press. Oakland, 2001.